

Hana Skočková

O české stopě u pramenů Tigridu

Asi málokdo ví, že prameny Tigridu na konci 19. století objevil český středoškolský učitel **Josef Wünsch** (1842 - 1907). Pohyboval se v oblasti, ke které mám blízký, dá se říci přímo *srdeční* vztah. Mnohokrát jsme projížděli městy, která navštívil, všechna zeměpisná jména jsou mi dobře známá. Celkem čtyři roky jsme strávili v Iráku, kde manžel rok přednášel na Baghdad University, později působil tři roky (1979 - 1982) jako expert ve výzkumu nerostných surovin.

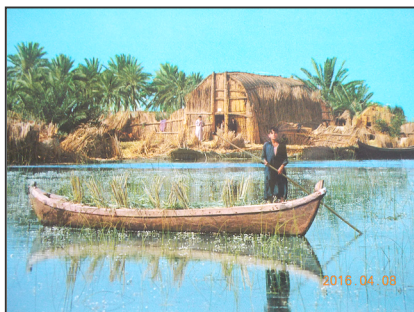

Naším domovem byl Baghdád - kouzelné město Harúna ar Rašída i nebezpečné město Saddama Husseina, rozložené na březích biblické řeky Tigris.

Vlevo: Bagdad, pohled přes Tigris na Al Mustansiriya universitu, založenou r. 1232 chalífou Al Mustansírem. Vpravo: Bagdad, Kadhimain, šíitská mešita, kde jsou pohřbeni imám Musa (+799) a jeho vnuk Mohamed Džawad (+835) byla přestavěna tureckým sultánem Sulejmanem Nádherným r. 1534. Dvě kopule a čtyři minarety jsou pokryty zlatem.

Cesty na dovolenou z Prahy do Baghdádu a zpět jsme absolvovali celkem dvanáctkrát, proto znám velmi dobře i oblast divokého východního Turecka, resp. východní Anatolie, kde se kdysi pohyboval Josef Wünsch. Následující snímky jsou z rodinného archivu, 1980 (reprofota 2016).

Poprvé jsme do Baghdadu zamířili Škodou MB 100 a měli jsme s sebou také čtyřletou dcerku. Ve východním Turecku a stejně tak i v severním Iráku to bylo na prašných silnicích velké dobrodružství.

Šatt al Arab vzniklý soutokem Eufratu a Tigridu vytvořil mělké marše se specifickou kulturou plovoucích vesnic a poliček vytvořených z rákosy. Palmy signalizují, že plovoucí ostrůvek už zakotvil na dně. Vpravo: rybáři na Tigridu.

Později jsme vše absolvovali Wartburgem 353 s malým synem. To už byly všude silnice asfaltované, ale pro změnu zase začala v září 1980 válka s Iránem, která nám pobyt na zbývající dva roky značně zkomplikovala. Projedli jsme mnoho archeologických památek jak v Iráku, tak v Turecku, známe Tigris i Eufrat v mnoha jejich podobách od východní Anatolie, přes Kurdistan, až po jejich soutok na jihu Iráku do Šatt al Arabu v Qurně. Toto městečko je považováno za místo, kde byl biblický ráj. Ukazovali tam i prastarý Adamův strom. Nebyla to jabloň, ty v Iráku nerostou, ale jojoba. Příznivci světové geografie si teď jistě vzpomenou, že v listopadu 1977 právě z Qurny startoval Thor Heyerdahl (1914 - 2002) se svým rákosovým člunem „Tigris“, aby dokázal, že se Sumeroové mohli dostat po moři do Afriky a Indie. Doplul do Džibuti.

Pro mne, milovníci historie, bylo nejzajímavější, když můj muž učinil náhodný archeologický objev. Při terénním výzkumu v Západní poušti severovýchodně od Rutby ve Wadi Hussainiyat našel stopy po starověkém dolování železné rudy. Objeveny byly i hroby a nápisy, které odborníci z Baghdadského musea určili jako aramejské. Dobu jejich vzniku odhadli na 8. - 2. st. př. Kristem.

Manžel pak o nálezu napsal a publikoval článek v časopisu „Sumer“, 1982, roč. 38. O české objevitelské stopě u pramenů Tigridu jsme tenkrát oba dobře věděli. A tak mne po mnoha letech potěšilo, když jsem při studiu rokycanských matrik došla i k zápisu o narození Josefa Wünsche:

Rokycany 13 - N - 1834 - 1846 - Rokycany, fol. 220 (digi 223):

1842, 29. Juni

č. 51 Pátek (asi současná ulice Na Pátku)

Josef Petr Wünsch kat., muž., manž. Pozn. † 20. 11. 1907 v Plzni co prof. č. průmysl. školy v. v. Otec: Josef Wünsch, měšťan a mistr koželužský, syn † Josefa - měšťana a mistra kovářského z Rokycan N. 45 a Anny rozené Černé z Rokycan N. -

Matka: Teresie, dcera † Vavřince Paníka, měšťana a mistra tesařského z Rokycan N. 3 (Kameny) a Marie rozené Hajkové z Klabavy

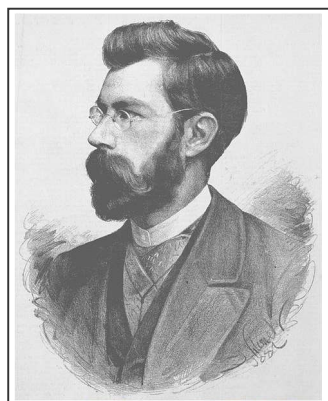
Kmotrové: Franz Stružinský, měšťan z Rokycan 108, Františka Stružinská, jeho manželka N. 108

Josef Wünsch vystudoval gymnasia v Plzni a v Praze, kde absolvoval i universitu. Suploval na Akademickém gymnasiu v Praze, později v Rokycanech a ve Slaném. Po zkouškách roku 1872 se stal profesorem na učitelském ústavu v Jičíně. Jeho žákem tam byl i budoucí spisovatel Karel Václav Rais. Od r. 1886 do 1902 učil na průmyslové škole v Plzni. Od roku 1872 využíval každé prázdniny k cestování, takže do r. 1880 procestoval Německo, Dánsko a Švédsko, Rakousko, Turecko, Itálii, Tunisko, Dalmácii, Černou horu, Bosnu a Hercegovinu, Rumunsko a Bulharsko.

V roce 1881 obdržel větší finanční podporu, což mu umožnilo delší vědeckou cestu. Podzim strávil na ostrově Korfu, zimu v Egyptě, na jaře 1882 se dostal do Palestiny a Sýrie. Z Iskenderunu zamířil do Kurdistánu a Arménie. Postupoval podél Eufratu přes Malatyi do Harputu. V další cestě mu zabránilo povstání Kurdů. Z Erzurumu se vydal k jezeru Van, další zimu strávil v Istanbulu. V dubnu 1883 se vydal přes Batumi a Tbilisi opět k Vanu. Na hoře Ašrut Dag u perských hranic objevil dosud neznámý klínový nápis, který opsal a poslal k vyluštění do Vídně.

Josef Wünsch zjistil, že Východní Tigris pramení na svahu hory Karamürük (3240 m), kde vytéká ze sněhového pole Sinurdag ve výšce 3 170 m. Událost popsal pod názvem „Mimochodem. Příhody a nehody z cest Josefa Wünsche“. Brožura vyšla r. 1891 u pražského nakladatele F. Bačkovského. Wünsch uvedl na pravou míru i legendu, podle které Eufrat i Tigris údajně pramení z jezera Gölcük v jihovýchodní části pohoří Taurus nedaleko Elazigu. Určil, že přirozený podzemní výtok náleží k povodí Eufratu, zatímco povrchový umělý kanál teče do Tigridu. Vlastní pramen Západního Tigridu našel nedaleko na jih od jezera ve výšce 1650 m. V závěru zkoumal a mapoval horní tok Eufratu. Zmapoval skoro 20 000 km² neznámých oblastí, bohaté národopisné sbírky věnoval Náprstkovu muzeu. O svých vědeckých výzkumech podával zprávy C. k. zeměpisné společnosti ve Vídni, přispíval články do různých časopisů, napsal i několik cestopisů.

Josef Wünsch zemřel na rakovinu ve věku 65 roků v Plzni dne 20. 11. 1907.

Jan Vilímek: Prof. Josef Wunsch.
Portrétní kresba pro titulní stranu
Humoristických listů, roč. XXIII,
č. 29 ze dne 16. července 1881.
Uvnitř listu následoval článek
Jana Nerudy o cestovateli
a jeho dalších plánech.

Věnceslav Černý: Kurdský náčelník.
Kresba z cestopisu Josefa Wünsche (1887).